

Regionálně-geologická klasifikace Západních Karpat na území České republiky

(Převzato podle Čtyrský, P., Stráník, Z. (1995.) Zpráva pracovní skupiny české stratigrafické komise o regionálním dělení Západních Karpat. - Věst. Čes. geol. Úst. 70, 3, 67-72. Praha)

Geologický vývoj karpatské části území České republiky se od Českého masívu liší zejména neoidní paleogeografií a rolí procesů alpínské orogeneze, Tato odlišnost se výrazně uplatňuje i v regionálním geologickém dělení, které zvláště v oblasti vnějších flyšových Karpat mnohem markantněji odráží závislost na tektonické stavbě, než je tomu u jednotek Českého masívu. Proto se i nomenklatura regionálních geologických jednotek, zdůrazňující příslušnost k jednotlivým příkrovovým celkům alpínské orogénu, liší od praxe kodifikované v Českém masívu. Česká stratigrafická komise přistoupila k řešení regionálního geologického dělení karpatské části našeho území po dokončení jednání o Českém masívu, jehož výsledky byly publikovány v české verzi r. 1992 (Čas. Mineral. Geol., roč. 37, 1992, č. 4, str. 257-275) a v anglické verzi r. 1994 (Journal Czech Geol. Soc., vol. 39, 1994, Nr. I, p. 127-144).

Návrh regionálního geologického dělení předkvartérních souborů Západních Karpat na území Moravy a Slezska zpracovali v letech 1992-1993 P. Čtyrský (ČGÚ Praha) a Z. Stráník (ČGÚ Brno). Návrh byl postoupen k připomínkovému řízení a v konečné verzi schválen na zasedání České stratigrafické komise v Brně dne 11. dubna 1994. Svými připomínkami přispěli k dokončení regionálně-geologického schématu zejména M. Malkovský, J. Tyráček, Z. Vašíček a J. Zapletal. Schéma vychází ze stavu výzkumů na počátku r. 1994.

Západní Karpaty na Moravě a ve Slezsku

K Západním Karpatům na území Moravy a Slezska počítáme tyto základní regionálně-geologické celky: flyšové pásmo, karpatskou předhlubeň a Vídeňskou pánev. V podloží karpatské předhlubně a flyšového pásma spočívá v depresní zóně j. od nesvačilského příkopu na severoevropské platformě autochtonní mezozoikum a paleogén. Mezozoikum je uvedeno v regionálně-geologickém dělení Českého masívu (Chlupáč et al. 1994). Pro stratigrafické dělení oligocénu až miocénu je použita chronostratigrafická stupnice, platná pro centrální Paratethydu.

I. Autochtonní paleogén

Paleogenní výplň nesvačilského a vranovického příkopu je tvořena sedimenty svrchní křídly, paleocénu až oligocénu. Charakterizují ji převážně tmavé, marinní pelity s mocnou detritickou bází, které nevystupují na povrch. Jsou transgresivně a subhorizontálně uloženy na mezozoickém a paleozoickém podkladu.

II. Flyšové pásmo

- představuje příkrovový alochton, ve kterém jsou vyčleněny magurská a vnější skupina příkrovů.

2.1 Magurská skupina příkrovů

- vyznačuje se flyšovou sedimentací s rytmickým střídáním psamitů a pelitů. Je členěna od SZ k JV na tři faciálně-tektonické jednotky - 1) račanskou, 2) bystrickou a 3) bělokarpatskou. V těchto jednotkách lze sledovat směrem k vnějšímu okraji orogenu postupný trend mládnutí v ukončování

2.2 Vnější skupina příkrovů

- se vyznačuje flyšovou a flyšoidní sedimentací převážně psamitů a pelitů, podřadně i vápenců a silicitů. Jsou v ní vydělovány faciálně-tektonické jednotky předmagurská, slezská, zdounecká, podslezská, ždánická a pouzdřanská. Tyto jednotky charakterizuje v oligocénu společná sedimentace menilitového a krosněnského souvrství.

2.2a Předmagurská jednotka

Sedimenty svrchní křídly až oligocénu této jednotky vystupují v drobných tektonických útržcích před čelem magurského příkrovu.

2.2b Slezská jednotka

- je tvořena sedimenty ve stratigrafickém rozsahu oxford až oligocén. Na základě jejich litofaciální diferenciace jsou v ní rozlišovány vývoje godulský, bašský a kelčský. V nižší části spodní křídly (neokom) se uplatnil bazický vulkanismus hornin těšínitové formace. Složitou vnitřní stavbu jednotky určuje godulský příkrov, vyztužený mohutným tělesem písčitého flyše (godulské a istebňanské sou vrství). Slezská jednotka je rozšířena v Moravskoslezských Beskydech a v Podbeskydské pahorkatině.

2.2c Zdounecká jednotka

- je reprezentována sedimenty nižší části spodní křídly (neokomu) až oligocénu, které jeví blízké litofaciální ('vztahy k sedimentům slezské jednotky. Silně zvrásněné vrstvy zdounecké jednotky vystupují v tektonických útržcích vcele magurského příkrovu ve Chřibech.

2.2d Podslezská jednotka

- je charakterizována faciálně diferencovanou pelitickou sedimentací ve svrchní křídě (turonu) až svrchním eocénu. Oligocenní sedimenty (menilitové souvrství) se zachovaly rudimentárně. Jednotka představuje vyválcovaný příkrov, ploše přesunutý přes karpatskou předhlubeň. Hlavní rozšíření má v Podbeskydské pahorkatině.

2.2e Ždánická jednotka

- zahrnuje sedimenty svrchní křídly (maastricht) až egeru, na kterých je uložen -transgresivní spodní miocén. Svrchnokřídlové až spodnooligocenní sedimenty jsou litofaciálně blízké stratigraficky ekvivalentním sedimentům podslezské jednotky. Sedimenty jednotky jsou intenzivně zvrásněny. V Pavlovských vrších jsou do příkrovové stavby začleněny tektonické útržky jury s transgresivní svrchní křídou. Směrem k JV pokračuje ždánická jednotka do zóny Waschbergu v Dolním Rakousku. Vztah k jednotce podslezské, případně slezské, není spolehlivě objasněn. Ždánická jednotka zabírá Pavlovské vrchy, Ždánický les, jv. část Litenčické pahorkatiny a sz. svahy Chřibů.

2.2f Pouzdřanská jednotka

- představuje nejvíce k SZ vysunutou příkrovovou strukturu, složenou z intenzivně zvrásněných a zešupinatělých sedimentů svrchního eocénu až eggenburgu. Souvisle vystupuje před čelem

ždánického příkrovu mezi Pouzdřany a Slavkovem u Brna. Útržkovitě byla zjištěna v Pavlovských vrších.

III. Karpatská předhlubeň na Moravě

- je systémem vzájemně paralelních podélných předhlubní, které jsou vyplněny mořskými molasovými sedimenty egeru až badenu a leží na krystaliniku, paleozoiku a mezozoiku Českého masívu, na brunovistuliku a jeho paleozoickém, mezozoickém a paleogenním sedimentárním pokryvu. Spodnomiocenní sedimenty (egeru až karpatu), na severovýchodní Moravě částečně i spodního badenu, se noří v jv. části předhlubně pod přesunutě příkrovu flyšového pásma, nebo jsou začleněny do jeho příkrovové stavby. V podélném smyslu, na základě rozdílné stavby a stratigrafického rozsahu výplně, se člení karpatská předhlubeň na část jižní (I - od rakouské hranice po osu nesvačilského příkopu), střední (2 - po s. omezení Hornomoravského úvalu) a severní (3 - po polskou hranici). Předhlubeň je ve střední části porušena mladší příčnou příkopovou strukturou - (4) Hornomoravského úvalu a Mohelnické brázdy, které jsou vyplněny pliocenními a patrně i svrchnomiocenními fluviolakustrinními a kontinentálními sedimenty. Na S, při česko-polské hranici, zasahuje středně miocenní transgrese hluboko do Českého masívu opavskou pánví - (5), situovanou na paleozoickém podloží a vyplněnou především marinními sedimenty středního badenu (wielič) a svrchního badenu (kosov). V ostatních částech předhlubně náležejí nejmladší sedimenty spodnímu badenu (moravu). Do s. části předhlubně a do opavské pánve pronikla mořská transgrese ve středním a svrchním badenu podél karpatského oblouku od V.

IV. Vídeňská pánev na Moravě

- je rozsáhlou neogenní vnitrohorskou pánví, jejíž části jsou i v sousedních státech v Rakousku a na Slovensku. Je vyplněna subhorizontálně uloženými mocnými mořskými až sladkovodními sedimenty badenu až pontu, ležícími na slabě zvrásněných spodnomiocenních sedimentech. Pánev má komplikovanou stavbu. Na jejím vzniku při intenzivní subsidenci v středním badenu se výrazně uplatnily systémy zlomů, které zasahují hluboko do předneoidního podloží budovaného příkrovu. Vnějších a Centrálních Karpat a s.(vápencových) Alp.

Literatura:

Čtyrský, P., Stráník, Z. (1995.) Zpráva pracovní skupiny české stratigrafické komise o regionálním dělení Západních Karpat. Věst. Čes. geol. Úst. 70, 3, 67-72. Praha